Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

Juridische analyse Wet zorgplicht kinderarbeid, CSDDD (Omnibus I) en Anti-dwangarbeidverordening

Aanleiding

De commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHO) heeft de leden Kröger (PRO), Van Ark (CDA) en Ceder (CU) benoemd tot rapporteurs voor de implementatie van de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD) (Omnibus I).

In het kader van dit rapporteurschap hebben zij verzocht om een actualisatie van de juridische analyse van de Wet zorgplicht kinderarbeid (WZK) en de CSDDD na de goedkeuring van de Omnibus I-richtlijn. Daarnaast hebben zij verzocht om ook de Anti-dwangarbeidverordening in de analyse te betrekken.

Deze notitie bevat deze geactualiseerde analyse. De commissie kan de notitie desgewenst betrekken bij het commissiedebat Informele Raad Buitenlandse Zaken Handel op 8 oktober 2026 en bij de verdere behandeling van de aangekondigde implementatiewetgeving van de CSDDD (indiening tweede kwartaal 2027) en de Anti-dwangarbeidverordening (indiening eerste kwartaal 2027).

In deze notitie wordt achtereenvolgens stilgestaan bij:

1. Internationale richtlijnen MVO (UNGP's en OESO-richtlijnen)
2. Juridisch kader: nieuwe nationale en Europese regelgeving
   2.1. Wet zorgplicht kinderarbeid
   2.2. CSDDD na Omnibus-I
   2.3. Anti-dwangarbeidverordening
3. Schematische vergelijking van de WZK, CSDDD en Anti-dwangarbeidverordening

Kernpunten

- Met de CSDDD (zorgvuldigheidsplicht) en de anti-dwangarbeidverordening (productverbod) ontstaat een nieuw juridisch kader voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen. De regering stelt dat de WZK daardoor kan worden ingetrokken.

- De UNGP's en OESO-richtlijnen vormen het huidige internationale kader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Deze richtlijnen liggen ten grondslag aan de recente Europese regelgeving zoals de CSDDD en de anti-dwangarbeidverordening en blijven daarnaast van toepassing.
- De CSDDD verplicht grote ondernemingen om risico's voor mensenrechten en milieu in hun waardeketens te identificeren, te voorkomen, te beperken en aan te pakken.
- De CSDDD gaat verder dan de WZK doordat zij ziet op een breder scala aan mensenrechten en milieurisico's; in de gehele Europese Unie (EU) geldt en een uitgebreider zorgvuldigheidsproces voorschrijft. De richtlijn geldt daarentegen alleen voor grote ondernemingen (meer dan 5000 werknemers) en kent geen strafrechtelijke handhaving.
- De CSDDD laat ruimte voor nationale keuzes. De regering benut deze ruimte niet in het conceptwetsvoorstel vanwege het uitgangspunt van zuivere en lastenluwe implementatie.
- De Anti-dwangarbeidverordening bevat geen zorgvuldigheidsplicht voor ondernemingen, maar een productverbod. Producten die met dwangarbeid zijn vervaardigd mogen niet op de Europese markt worden gebracht of vanuit de Europese Unie worden uitgevoerd.
- De Anti-dwangarbeidverordening en de WZK hebben beide betrekking op kinderarbeid, maar grijpen op een ander niveau in. Waar de WZK ondernemingen verplicht risico's op kinderarbeid te onderzoeken en aan te pakken, verbiedt de verordening producten die met dwangarbeid zijn vervaardigd.
- De CSDDD en de Anti-dwangarbeidverordening zijn bedoeld als complementaire instrumenten. De CSDDD verplicht ondernemingen risico's in hun waardeketens in kaart te brengen, terwijl de Anti-dwangarbeidverordening de toegang van producten uit dwangarbeid tot de Europese markt beperkt.

1 Internationale richtlijnen vormen de basis voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

De *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* (UNGP's) en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen vormen het belangrijkste internationale kader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Beide kaders bevatten normen voor de verantwoordelijkheid van overheden en bedrijven om mensenrechten te beschermen en te respecteren.

UNGP's beschrijven de verantwoordelijkheden voor staten en bedrijven

De Verenigde Naties hebben de UNGP's opgesteld in 2011 als een niet juridisch bindend kader voor de bescherming van mensenrechten in relatie tot bedrijfsactiviteiten. De UNGP's rusten op drie pijlers. De eerste pijler beschrijft de plicht van staten om mensenrechten te beschermen, onder meer tegen schendingen door derden, zoals

ondernemingen. De tweede pijler omschrijft de verantwoordelijkheid van ondernemingen om mensenrechten te respecteren. De derde pijler legt een gedeelde verantwoordelijkheid bij staten en ondernemingen om slachtoffers toegang te bieden tot herstel wanneer mensenrechten zijn geschonden. De UNGP's zijn niet juridisch bindend. Zij bouwen wel voort op bestaande internationale mensenrechtenverplichtingen van staten. Daarnaast verwijzen de UNGP's naar beginselen uit de *Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work* van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO).

OESO-richtlijnen werken het due-diligence beginsel verder uit

De lidstaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) hebben de OESO-richtlijnen in 1976 vastgesteld. Op grond van deze richtlijnen moeten bedrijven zich inspannen om na te gaan of zich mensenrechtenschendingen voordoen in hun productieketen en om eventuele misstanden aan te pakken. Dit uitgangspunt staat bekend als 'due diligence' (gepaste zorgvuldigheid). De UNGP's bieden het normatieve kader, en de OESO-richtlijnen werken het due-diligence beginsel vervolgens nader uit in een concreet zorgvuldigheidsproces. De OESO-richtlijnen zijn niet juridisch bindend voor bedrijven. Het gaat om aanbevelingen van overheden aan ondernemingen. In Nederland stelt de overheid het naleven van de OESO-richtlijnen vaak wel als voorwaarde voor bijvoorbeeld subsidieverlening.

Het Nationaal Contactpunt bevordert naleving van de OESO-richtlijnen

Het Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen (NCP) ondersteunt bedrijven in Nederland bij het in de praktijk brengen van de OESO-richtlijnen. Hoofdtaken van het NCP zijn 1) bedrijven bekend maken met de OESO-richtlijnen en de toepassing ervan bevorderen en 2) behandelen van meldingen van personen, maatschappelijke organisaties en bedrijven die een meningsverschil hebben over de richtlijnen.[1] Het NCP kan geen boetes, sancties of schadevergoeding opleggen.

Nieuwe wetgeving bouwt voort op de UNGP's en OESO-richtlijnen

De UNGP's en de OESO-richtlijnen zijn niet juridisch bindend. Daarom hebben nationale en Europese wetgevers de afgelopen jaren aanvullende regelgeving ontwikkeld.
In Nederland betreft dit de Wet zorgplicht kinderarbeid (WZK). Op Europees niveau zijn daarnaast de CSDDD en de anti-dwangarbeidverordening vastgesteld. De UNGP's en de OESO-richtlijnen vormen een belangrijk uitgangspunt voor deze regelgeving. De internationale richtlijnen blijven daarnaast zelfstandig van betekenis. Overheden en bedrijven moeten ook in de toekomst rekening houden met de normen die daaruit voortvloeien. Voor een vergelijking van de OESO-richtlijnen met de CSDDD-regelgeving kan worden verwezen naar het rapport van OECD Watch van maart 2026.

2 Juridisch kader: nieuwe regelgeving voor internationaal verantwoord ondernemen

2.1 Wet zorgplicht kinderarbeid

WZK is aangenomen maar nog niet in werking getreden

[1] Zie voor meer informatie ook: het tussentijds verslag van de rapporteurs CSDDD van 16 september 2026.

De WZK is op 7 februari 2017 aangenomen door de Tweede Kamer en op 14 mei 2019 door de Eerste Kamer. Het betreft een initiatiefwet van het voormalige lid Kuiken (PvdA). De regering heeft de wet nog niet in werking laten treden. Uit de internetconsultatieversie van de implementatiewet internationaal verantwoord ondernemen (de omzetting van de Europese CSDDD-richtlijn) blijkt dat de regering voornemens is de WZK in te trekken. Volgens de regering keren de belangrijkste onderdelen van de WZK terug in de CSDDD.

WZK verplicht ondernemingen kinderarbeid te onderzoeken en te voorkomen

De WZK (Stb. 2019, 401) introduceert een zorgplicht om de levering van goederen en diensten die met behulp van kinderarbeid tot stand zijn gekomen te voorkomen. De wet verplicht ondernemingen die goederen of diensten verkopen in Nederland om gepaste zorgvuldigheid toe te passen. Ondernemingen moeten onderzoeken of er een redelijk vermoeden bestaat dat de goederen of diensten die zij leveren met behulp van kinderarbeid tot stand zijn gekomen. Als een dergelijk vermoeden bestaat, moeten zij een plan van aanpak opstellen en uitvoeren om kinderarbeid te voorkomen. Daarnaast verplicht de wet ondernemingen die goederen of diensten verkopen of leveren aan Nederlandse eindgebruikers om een verklaring af te geven. In deze verklaring bevestigen zij dat zij gepaste zorgvuldigheid betrachten om kinderarbeid te voorkomen. Ondernemingen moeten deze verklaring na inschrijving in het handelsregister aan de toezichthouder sturen.

Lagere regelgeving noodzakelijk voor uitvoering van de WZK

De wet laat een aantal onderdelen over aan lagere regelgeving. De regering moet bij algemene maatregel van bestuur onder meer een toezichthouder aanwijzen, nadere eisen stellen aan het onderzoek en het plan van aanpak, en bepalen voor welke categorieën ondernemingen een vrijstelling geldt. Deze lagere regelgeving is tot op heden niet gepubliceerd.

2.2 CSDDD na Omnibus I

CSDDD moet uiterlijk in 2028 zijn omgezet in nationale wetgeving

De *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD) is na wijziging door de Omnibus I-richtlijn op 18 maart 2026 in werking getreden. Doel van de Omnibus-I richtlijn is om de CSDDD-regelgeving te vereenvoudigen en de regeldruk voor ondernemingen ten verminderen. De lidstaten moeten de richtlijn uiterlijk op 26 juli 2028 omzetten in nationale wetgeving. De regering bereidt hiervoor de Wet internationaal verantwoord ondernemen voor. Het conceptwetsvoorstel is van 3 juli 2026 tot en met 2 augustus 2026 ter openbare internetconsultatie aangeboden. De regering heeft in de planningsbrief aangegeven het wetsvoorstel naar verwachting in het tweede kwartaal van 2027 in te dienen bij de Tweede Kamer.

CSDDD verplicht grote ondernemingen tot brede gepaste zorgvuldigheid op het gebied van mensenrechten en milieu

De CSDDD moet ervoor zorgen dat grote ondernemingen nadelige gevolgen op de mensenrechten en het milieu in hun waardeketens zoveel mogelijk voorkomen, beperken of beëindigen. De richtlijn geldt voor ondernemingen die actief zijn op de Europese

interne markt, met meer dan 5000 werknemers en een netto-omzet van meer dan 1,5 miljard euro wereldwijd hebben.

De richtlijn schrijft een stapsgewijs due diligence proces voor

De CSDDD verplicht ondernemingen om gepaste zorgvuldigheid ('due diligence') toe te passen. Allereerst moeten ondernemingen beleid voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) vaststellen en opnemen in hun management- en risicobeheerssystemen. Ten tweede moeten ondernemingen risico's in kaart brengen. Daartoe voeren zij een verkennend onderzoek uit naar hun eigen activiteiten, die van hun dochterondernemingen en die van relevante zakelijke partners. Op basis daarvan identificeren zij waar de potentiële of feitelijke negatieve gevolgen voor mensenrechten en milieu het meest waarschijnlijk en het ernstigst zijn. Voor deze risicogebieden moeten ondernemingen vervolgens een diepgaande beoordeling uitvoeren. Wanneer zij niet alle negatieve gevolgen tegelijkertijd kunnen aanpakken, moeten zij prioriteiten stellen op basis van ernst en waarschijnlijkheid. Na het identificeren van potentiële negatieve gevolgen moeten ondernemingen passende maatregelen nemen om deze te voorkomen of te beperken. Daarnaast moeten zij feitelijke negatieve gevolgen beëindigen. In het uiterste geval kan een onderneming besluiten de relatie met een zakelijke partner op te schorten of te beëindigen. Tot slot moeten ondernemingen hun due-diligencebeleid ten minste eenmaal per vijf jaar monitoren. Ook moeten zij jaarlijks openbaar communiceren over de uitvoering van hun gepaste zorgvuldigheid.

Klimaat blijft onderdeel van het zorgvuldigheidsproces, maar klimaattransitieplan niet meer vereist

Een deel van de negatieve gevolgen die onder de richtlijn vallen, heeft direct of indirect betrekking op het klimaat. Ondernemingen moeten deze gevolgen daarom betrekken bij hun zorgvuldigheidsproces. Vóór de wijziging door de Omnibus-I richtlijn bevatte de CSDDD daarnaast een afzonderlijke verplichting om een klimaattransitieplan vast te

stellen.[2] Deze verplichting is vervallen. Dat neemt niet weg dat ondernemingen klimaatgerelateerde risico's en negatieve gevolgen nog steeds moeten meenemen in hun due-diligenceproces.

De regering benut de nationale beleidsruimte vooralsnog niet
Onder nationale beleidsruimte wordt verstaan de ruimte die lidstaten hebben om Europese regelgeving naar eigen inzicht om te zetten in nationale wetgeving.

De CSDDD beperkt deze ruimte op onderdelen. Artikel 4 van de richtlijn bepaalt dat lidstaten niet mogen afwijken van de volgende bepalingen: uitvoering op groepsniveau (artikel 6), identificatie en beoordeling van risico's (artikel 8), prioritering van risico's (artikel 9), preventiemaatregelen (artikel 10, leden 1 tot en met 5), aanpak van feitelijke negatieve effecten (artikel 11, leden 1 tot en met 6), meld- en klacht mechanisme (artikel 14), monitoring (artikel 15) en rapportage over due-dilligence (artikel 16). Dit wordt ook wel maximale harmonisatie genoemd.

Voor alle andere onderdelen van de richtlijn mogen lidstaten wel strengere bepalingen opnemen of bepalingen vaststellen die de doelstellingen van de richtlijn nader invullen. Dit wordt expliciet duidelijk gemaakt in het tweede lid van artikel 4. Deze beleidsruimte ziet onder meer op de reikwijdte (artikel 2), integratie beleid passende zorgvuldigheid (artikel 5), preventieverplichting (artikel 7), herstel (artikel 12), stakeholderbetrokkenheid (artikel 13), handhaving en toezicht (artikelen 24 -28) en civiele aansprakelijkheid (artikel 29).

De regering geeft in het conceptwetsvoorstel Wet internationaal verantwoord ondernemen aan geen gebruik te maken van deze beleidsruimte vanwege het uitgangspunt van zuivere en lastenluwe implementatie. 'Zuivere implementatie' houdt in dat bij omzetting geen andere regels worden meegenomen dan strikt noodzakelijk. 'Lastenluwe implementatie' houdt in dat er wordt gekozen voor een implementatie die de minste lasten oplegt aan de door de regeling geraakte bedrijven.

2.3 Anti-dwangarbeidverordening

De verordening is rechtstreeks van toepassing, maar vraagt nationale uitvoering
De Anti-dwangarbeidverordening is op 13 december 2024 in werking getreden. De verordening is vanaf 14 december 2027 van toepassing op alle marktdeelnemers in de Europese Unie. Omdat het een verordening betreft, is zij rechtstreeks van toepassing in de lidstaten. Wel is nationale uitvoeringswetgeving nodig om de verordening effectief toe te passen. Zo moet onder meer een nationale toezichthouder worden aangewezen. De

[2] Zie voor meer informatie ook het verslag van een werkbezoek aan Brussel in het kader van het EU-rapporteurschap CSDDD op 30 januari 2026.

regering bereidt daarom de Uitvoeringswet anti-dwangarbeidverordening voor. Het wetsvoorstel wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2027 bij de Kamer ingediend.

Een productverbod vormt de kern van de verordening

De Anti-dwangarbeidverordening introduceert een productverbod om dwangarbeid te bestrijden. De verordening verbiedt ondernemingen om producten die met dwangarbeid zijn vervaardigd op de markt van de EU aan te bieden, op de Europese markt in de handel te brengen of vanuit de Europese Unie uit te voeren. De Europese Commissie en de bevoegde autoriteiten van de lidstaten gaan gezamenlijk toezien op het verbod. Het verbod geldt ongeacht of de producten binnen of buiten de Europese Unie zijn geproduceerd. De verordening is van toepassing op alle producten, ondernemingen en sectoren. Diensten vallen buiten de reikwijdte van de verordening. Onder dwangarbeid valt ook gedwongen kinderarbeid.

De verordening bevat geen zelfstandige zorgvuldigheidsplicht

De verordening bevat géén aanvullende verplichtingen voor ondernemingen om gepaste zorgvuldigheid toe te passen met betrekking tot dwangarbeid. De verordening richt zich uitsluitend op het productverbod. Wanneer een product met behulp van dwangarbeid is vervaardigd, heeft dat gevolgen voor de toegang van dat product tot de Europese markt. Wel kan het zorgvuldigheidsproces uit de CSDDD en de OESO-richtlijnen ondernemingen helpen om vast te stellen of in hun waardeketen gebruik wordt gemaakt van dwangarbeid. De toezichthoudende autoriteiten op de Anti-dwangarbeidverordening kunnen ondernemingen vragen welke maatregelen zij hebben genomen. Zoals maatregelen om risico’s op dwangarbeid in hun activiteiten en toeleveringsketens voor de betreffende producten in kaart te brengen en aan te pakken. Gepaste zorgvuldigheid is een voorbeeld van zo’n maatregel en kan daarmee een belangrijk instrument zijn om aan informatieverzoeken te voldoen. Het kan vermoedens van dwangarbeid wegnemen of verkleinen. Daardoor kunnen ondernemingen voorkomen dat producten onder het verbod van de verordening vallen.

3 Schematische vergelijking van de WZK, CSDDD (Omnibus-I) en Anti-dwangarbeidverordening

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
Juridische aard en status	Nationale wet die op 13 november 2019 is gepubliceerd in het Staatsblad en nog niet in werking is getreden.	Europese richtlijn. De richtlijn is op 18 maart 2026 in werking getreden en dient uiterlijk op 26 juli 2028 in nationale wetgeving te zijn omgezet. De regering heeft een implementatiewet in voorbereiding. Deze wordt naar verwachting in het tweede kwartaal van 2027 bij de Tweede Kamer ingediend.	Europese verordening. De verordening is op 13 december 2024 in werking getreden en is van toepassing op marktdeelnemers vanaf 14 december 2027. De regering heeft een uitvoeringswet in voorbereiding. Deze wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2027 bij de Tweede Kamer ingediend.
Doel	Zorgen dat er in Nederland geen goederen en diensten die met behulp van kinderarbeid tot stand zijn gekomen meer worden verkocht.	Zorgen dat grote ondernemingen die actief zijn op de Europese interne markt, feitelijke of potentiële nadelige gevolgen op de mensenrechten en het milieu in hun activiteitenketens zo veel mogelijk voorkomen, beperken of beëindigen.	Dwangarbeid bestrijden door te verbieden dat producten die zijn gemaakt met dwangarbeid op de EU-markt worden gebracht of daar vandaan worden uitgevoerd. Gedwongen kinderarbeid valt ook onder de verordening.
Materiële verplichtingen	• Verklaringsverplichting (artikel 4) • Verplichting tot gepaste zorgvuldigheid (artikel 5)	• Passende zorgvuldigheid (artikel 5) • Passende zorgvuldigheid op groepsniveau (artikel 6) • Integratie van passende zorgvuldigheid in het beleid en de risicobeheerssystemen (artikel 7) • Vaststelling, beoordeling, prioritering, preventie, beëindiging en herstel van vastgestelde feitelijke en potentiële negatieve effecten (artikelen 8, 9, 10, 11 en 12)	• Verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten (artikel 3)

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
Reikwijdte	De wet is van toepassing op: A. Onderneming die fysiek in Nederland goederen en diensten verkoopt; B. Onderneming die in Nederland gevestigd is en zijn goederen en/of diensten online verkoopt en zich daarbij (mede) richt op de Nederlandse markt; C. Onderneming die online verkoopt en zich expliciet richt op de Nederlandse markt. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen door de regering bepaalde categorieën van ondernemingen worden vrijgesteld.* *A*mendement van de leden Van Veldhoven en Dijkgraaf [34506-26]*	De richtlijn is van toepassing op: A. Europese onderneming met meer dan 5000 werknemers en een netto-omzet van meer dan 1,5 miljard EUR wereldwijd. B. Europese onderneming die de bedoelde drempelwaarden niet bereikt, maar de uiteindelijke moederonderneming is van een groep die de drempelwaarden heeft bereikt; C. Europese onderneming die in de Unie franchise- of licentieovereenkomsten heeft gesloten in ruil voor royalty's ter waarde van meer dan €75 miljoen én de onderneming heeft in het boekjaar voorafgaand aan het laatste boekjaar een netto omzet van meer dan €275 miljoen behaald wereldwijd. De richtlijn is ook van toepassing op niet-Europese ondernemingen die een netto-omzet hebben gegenereerd in de Europese Economische Ruimte van meer dan €1,5 miljard of voldoen aan de vereisten onder B of C. Met dien verstande dat voor niet-Europese ondernemingen wordt gekeken naar de omzet in de Europese Economische Ruimte i.p.v. de wereldwijde omzet. De richtlijn is niet van toepassing op ondernemingen behorend tot het midden- en kleinbedrijf (MKB).	De verordening is van toepassing op: alle marktdeelnemers.* *Marktdeelnemers zijn een natuurlijke of rechtspersoon of vereniging van personen die producten in de Europese Unie op de handel, op de markt aanbieden of producten uitvoeren.

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
Ketenverantwoordelijkheden	Ondernemingen worden verplicht gepaste zorgvuldigheid te betrachten ten aanzien van hun gehele productieketen.	Ondernemingen worden verplicht passende zorgvuldigheid te betrachten voor het gehele deel van de keten met upstream activiteiten (toeleveringsketen) en een gedeelte van de keten met downstream activiteiten (waardeketen na verkoop door de betreffende onderneming van het product of de dienst).	Het verbod geldt voor alle producten, bedrijven en sectoren.
Onderzoeksplicht	De onderneming wordt verplicht onderzoek te doen of een redelijk vermoeden kan bestaan dat goederen of diensten met behulp van kinderarbeid tot stand zijn gekomen. Bij algemene maatregel van bestuur moeten door de regering nog nadere eisen t.a.v. de reikwijdte van de onderzoeksplicht worden uitgewerkt.	De onderneming wordt verplicht een verkennend onderzoek uit te voeren van de processen en activiteiten, inclusief die van haar dochterondernemingen en van haar (voor de activiteit relevante) zakenpartners, om te identificeren op welke gebieden de feitelijke of potentiële nadelige gevolgen het meest waarschijnlijk en ernstig zijn. Gebaseerd op deze informatie moeten ondernemingen daar waar feitelijke en potentiële nadelige gevolgen het meest waarschijnlijk en meest ernstig zijn, een diepgaande beoordeling uitvoerenuitvoeren naar de eigen processen en activiteiten, die van hun dochterondernemingen en van hun (voor de activiteit relevante) zakenpartners.	De verordening schept voor marktdeelnemers geen aanvullende onderzoeksplicht naast die waarin het Unierecht (CSDDD) of het nationale recht reeds voorziet.
Inwerkingtreding	De wet is nog niet in werking getreden.	De verplichtingen treden gefaseerd in werking: • Uiterlijk op 26 juli 2028 moeten de lidstaten de richtlijn omgezet hebben naar nationaal recht. • Met ingang van 26 juli 2029 zijn de regels van toepassing op ondernemingen die onder de richtlijn vallen. • Met uitzondering van de verplichting om een jaarlijkse verklaring te publiceren (artikel 16). Deze verplichting geldt voor de boekjaren die op of na 1 januari 2030 beginnen.	De verordening geldt vanaf 14 december 2027 voor alle marktdeelnemers.

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
Handhaving	De toezichthouder zal alleen tot controle overgaan als er een klacht is ingediend. Zowel individuele personen als maatschappelijke organisaties kunnen een klacht indienen. Alvorens een klacht bij de toezichthouder kan worden ingediend, dient de klacht te zijn ingediend bij het bedrijf of een sector overstijgend klachtenmechanisme.	De toezichthoudende autoriteit kan zowel uit eigen beweging of naar aanleiding van gemotiveerde meldingen, een onderzoek openen wanneer zij van oordeel is dat zij over voldoende informatie beschikt die wijst op een mogelijke inbreuk door een onderneming op de verplichtingen uit de richtlijn.	Handhaving gaat via: • Controle door de Douaneautoriteiten van producten die de markt van de Unie binnenkomen of verlaten. • Risicogebaseerde aanpak door de bevoegde toezicht autoriteit.
Toezicht	Autoriteit Consumenten en Markt (ACM)* **ACM wordt in de memorie van toelichting genoemd als toezichthouder.*	Autoriteit Consumenten en Markt (ACM)* **ACM wordt in concept implementatiewet internationaal verantwoord ondernemen aangewezen als toezichthouder.*	De Europese Commissie treedt op als de leidende bevoegde autoriteit wanneer de vermoedelijke dwangarbeid plaatsvindt buiten het grondgebied van de Unie. De bevoegde autoriteit van een lidstaat treedt op als leidende bevoegde autoriteit als de vermoedelijke dwangarbeid plaatsvindt op het grondgebied van de lidstaat. Nederland is voornemens de IGJ, ILT, NLA en NVWA aan te wijzen als toezichthouders. Daarnaast krijgt de douane een rol bij de handhaving van het verbod.
Gevolgen schending	De toezichthouder kan bij een constatering van niet-naleving overgaan tot mediation of het opleggen van boetes. Als een bedrijf tweemaal binnen vijf jaar tijd een boete is opgelegd door de bestuursrechter, kan het OM het bestuur vervolgen en voor de strafrechter dagen.	De richtlijn schrijft voor dat de toezichthoudende autoriteit bij de uitvoering van hun taken ten minste over de bevoegdheden moet beschikken om: A. De onderneming te gelasten: 1) de inbreuk te beëindigen door ofwel een handeling te verrichten ofwel een gedraging te beëindigen; 2) de gedraging in kwestie niet te herhalen; en 3) in voorkomend geval, herstel te bieden dat in verhouding staat tot de inbreuk en noodzakelijk is om de inbreuk te beëindigen.	De toezichthouder dient bij een constatering van schending van het verbod onverwijld het besluit vast te stellen dat de marktdeelnemer het product van de markt moet halen. Indien de marktdeelnemer geen gehoor geeft aan het besluit, dan moet de toezichthouder het besluit handhaven en waar nodig producten van de markt halen. Daarnaast kunnen de lidstaten sancties opleggen aan marktdeelnemers.

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
		B. Sancties op te leggen volgens artikel 27 van de richtlijn (geldboete en publieke verklaring); C. Voorlopige maatregelen vast te stellen in geval van een dreigend risico op ernstige en onherstelbare schade. De bewoording 'ten minste' geeft aan dat lidstaten meer bevoegdheden mogen toekennen dan expliciet in de richtlijn genoemd.	
Aansprakelijkheid	De wet regelt zowel bestuursrechtelijke handhaving (bestuurlijke boete) als strafrechtelijke handhaving van de verplichtingen voor passende zorgvuldigheid.	De richtlijn stelt geen regels ten aanzien van wettelijke civiele aansprakelijkheid maar laat dit ter invulling aan de lidstaten (geen harmonisatie van civiele aansprakelijkheid). Lidstaten zijn wel verplicht ervoor te zorgen dat natuurlijke of rechtspersonen een volledige schadevergoeding ontvangen als de onderneming aansprakelijk wordt gesteld voor een schending. In Nederland zullen de al bestaande regels opgenomen in het Burgerlijk Wetboek van toepassing zijn op civiele procedures. Wel wordt een afwijkende verjaringstermijn en uitzonderingen op aansprakelijkheid voorgesteld in de conceptimplementatiewet.	De verordening schrijft voor dat lidstaten regels dienen vast te stellen voor de sancties die van toepassing zijn op marktdeelnemers bij niet-naleving van het verbod. De invulling hiervan moet nog worden vastgelegd in de uitvoeringswet.
Hoogte boetes	<u>Schending verklaringsverplichting:</u> Geldboete van de tweede categorie van artikel 23, vierde lid, van het Wetboek van Strafrecht = €5.150 <u>Schending gepaste zorgvuldigheid:</u> Geldboete van de zesde categorie van artikel 23, vierde lid, van het Wetboek van Strafrecht = €1.030.000	De maximumgrens voor geldboeten bedraagt op basis van de richtlijn ten hoogste 3% van de wereldwijde netto-omzet van de onderneming in het boekjaar dat voorafgaat aan het jaar van het besluit tot opleggen van de geldboete.	De verordening schrijft voor dat sancties doeltreffend, evenredig en afschrikkend moeten zijn, maar stelt geen hoogte vast. Het is aan lidstaten zelf om dit te bepalen. De lidstaten moeten hun sanctiebeleid uiterlijk voor 14 december 2026 melden aan de EC.

	Wet zorgplicht kinderarbeid	CSDDD (Omnibus-I)	Anti-dwangarbeidverordening
Monitoring	Ondernemingen worden niet verplicht hun beleid te monitoren.	Ondernemingen worden verplicht iedere vijf jaar hun gepaste zorgvuldigheidsinspanningen en de doeltreffendheid van deze inspanning te monitoren.	Marktdeelnemers worden niet verplicht hun beleid te monitoren.
Transparantie	De toezichthouder is verplicht de verklaringen van de ondernemingen te publiceren in een openbaar register op zijn website.	Als een onderneming een opgelegde geldboete niet binnen de gestelde termijn betaalt, moeten lidstaten ervoor zorgen dat openbaar wordt gemaakt welke onderneming de overtreding heeft begaan en waaruit die overtreding bestaat. Besluiten over sancties in verband met inbreuken op de implementatiewet moeten daarnaast openbaar worden gemaakt.	De toezichthouder is verplicht het besluit tot het uit de handel halen van een product te publiceren.